

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 1, Sayı: 8

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Birinci kânun 1931

Kuş Bakışı

Millî İktisat

İstihsalî bedevi olan bir milletin istihlâki medeni olamaz.

Asırlardan beri kapitülasyonlar gibi zalim zincirlerle eli ayağı bağlanıp açığöz ve bezirgân ruhlu milletler ve sermayeler tarafından sağlam bir inek gibi istismar olunmuş bir milletiz. Herkes müstemlekeler edinir ve onların kanını emerdi. Biz Ana yurdumuzu da müstemlekelerimiz uğrunda istismar ettik.

Bunlarla beraber, Tanzimat'tan beri Avrupa medeniyeti ve onun icapları ile daha sıkı temasa gelerek bilhassa münevver geçinen sınıflarımızın gözü kapalı israfları ve züppelikleri yüzünden bütün servetimizi bir mirasyedi gibi düşüncesizce israf ettik.

Zararlarımız bu kadar da değildir. 1310 senesinden beri hemen her yıl baş gösteren dâhili harplerle uğraşiyor ve bir sürü mas-raflar yapıyoruz. Bunlardan başka meşrutiyet inkilâbını yaptık. Onun tabii ve serdengeçti birer neticesi olan bir sürü masraflarla karşılaştık.

İtalyan taarruzu ve Trablus harbi önümüze çıktı. Onunla pençeleştik. Bitmeden Balkan başladı. Henüz tedarik ettiğimiz bir sürü müdafa vesaitimizi ve henüz denklere açılmamış kız gibi malzemeyi büyük ve mümbit arazi parçaları ile beraber düşmanlarımıza kaptırdık. Bu arada istikrazlar yaptık.

Büyük harp geldi. Yeniden bir sürü masraflara daldık. Çocuklarımız yiyecek ekmek bulamazken, mahsulâtımız sıfıra inmiş ve ihracatımız durmuşken çöllerdeki baldırı çıplaklara altın dağıtmakla uğraştık. Nihayet mütareke geldi.

Yeniden birkaç emperyaliste miras olacak kadar büyük arazi ile beraber büyük servetler kaybettik.

İstiklal harbini, gırtlığımızı aşan borç ve milletimizin dibi çıkmış kesesinden kırıntı halinde dökülen paralarla başardık.

Ondan sonra da herkese parmak ısırttıran büyük inkilâplarımız başladı.

Bunların hepsi masrafla olan ve kıymetleri para ile ölçülemeyecek büyük işlerdi. Milli müdafaamızı temin için zaruri fedakârlıklarla mühim müesseseler meydana getirdik.

Sonra yeni bir medeniyeti bütün etrafı ve levahiki ile kabul ettik. Bu son zaferi hayatımız pahasına kazanmıştık. Zafer ve muvaffakiyet içimizdeki dolgun ruh iktibaslarını ve ıstıraplar içinde geçen hayatımızın sert zembereğini boşalttı, bir müddet israfa daldık. Bu arada yine dâhili isyanlar oldu.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

Büyük masraflarla bastırdık.

Vatanımızın en mamur yerlerini kuduz bir düşman çignemişti. Onların kerpiç harabeleri yerine beton kâşaneler yükselttik. Türkiye şehir ve hatta kasabalarının birçoğu rüyasında bile görmediği binalara ve medeni teşkilata ve tesisata malik oldu. Nihayet Orta Anadolu yaylası üzerinde yeni ve büyük bir merkezin ilk nüvesi olan Ankara şehrini meydana getirdik.

Bu sırada dünyayı kavuran iktisadi buhran bize de çattı. Aklımız başımıza geldi. Tedbirler almaya başladık.

Biz bu halkın tükenmez bir hazine olduğuna ve onun enerjisine inanıyoruz. Çünkü o bunları tarihimizin her safhasında ispat etti ve gösterdi.

***

Kocası cephelerde çarpışırken yaban otları yiyerek yavrusunu emziren Türk kadını, cins bir Türk anası olduğuna lazım oldukça ispat etti. Obası açlık ve karanlıkla çarpışırken cephelere damarlarını boşaltan köylümüz aslanlığını her zaman dünyaya gösterdi. Ona bir şey vermeden

Belki bir gün çöllerde kaybedersin eşini,
Belki bir gün ağlarsın kaçtı diye karına.
Işıksız kulübende boranın eşini
Dinleyerek çıkarsın bir ümitsiz yarına.

Gün olur ki mertliğin uğrar kahpe bir hınca;
Namert bir el arkandan seni vurur kadınca;
Bir gün sabrın tükenir... Silahını kapınca
Haykırarak çıkarsın yurdunun dağlarına...

Hayatın kamçısıyla sızar derinden kanlar,
Senin büyük derdinden başkaları ne anlar?
Vicdanını "Paris"e, "Moskova"ya satanlar,
Küfür diye bakarlar senin dualarına.

Hey arkadaş! Bu yolda ben de coşkun bir selim,
Beraberiz seninle, işte elinde elim.
Seninle bu hayatın gel beraber gülelim,
Ölümüne, gamına, tipisine, karına...

Atsız

Yukarıdan beri bütün birer cümle ile geçtiğimiz hadiseler, iktisadi bakışla her biri tek başına birer büyük haledir. Bunlar bizim maddi ve manevi birçok hazinelerimizi tükettiler. Fakat bütün bunlara mukabil hürriyet ve istiklalimizi kazandık. Milli hudutlarımız, içinde milli mevcudiyetimize sahip olduk.

Bütün bu harikaların meydana gelmesinde olduğu gibi bütün bu iflas ettirici hadiselerin karşısında da biricik istinadımız Türk köylüsü oldu.

İşte bu fedakârlıkların büyük zararlarını da Türk köylüsü mal ve canı ile ödedi. İktisadi nazariyeler hilafına olarak açlığı ah-laksızlığa, sefaleti esirliğe, ıstırapı serseriliğe tercih etti.

birçok şey istedik. Verdi. Başımız sıkıldıkça tehlike var gel dedik. Geldi. Böyle bir hazineye ve böyle bir mukaddes kütleye malik olan bir millet hangi buhrandan ve hangi tehlikeden yılar? İstiklal için ölümle çarpışan ve pençelesen Arslan, yaşamak için sefaletle ve açlıkla didişmekten korkar ve yılar mı?

Her şeye katlandık ve kazandık. Her şeye katlanacak ve kazanacağız.

Boş midelerimize yumruk basarak çarpışmasını yedi iklimde deneyerek kaşarlanmış bir milletiz. Ot yiyecek, yağ yakacak, çuval giyecek fakat yine ölmeyecek, yine hürriyetimizi ve istiklalimizi kaptırmayacak ve kurtarıp yaşatacağız. Bütün bunlar hür ve müstakil Türkiye uğruna ve onun için...

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

Onun için iktisadi seferberlik var. İsaflara sefahatlere elveda...

Yaban mallarına harp var. Şehir canavarları olan tenezzüh otomobillerine, yılan derisi gibi parlayan ipekli kumaşlara, boş kafaları süsleyen lüks şapkalara, gösteriş budalaların tapındıran kürklü ve kadifeli parçalara, züppe midelerin hoşlandığı Frenk piriçlerine harp var.

Asrın hülya aşıl原因 afyonlu filmlerine, kulaklara rakı içiren kahpe sesli plaklara harp var. Cilalı tırnaklara, pomatlı suratlara, renkli kravatlara her yerde yurdumuza dikilmiş düşman topu gibi patlayan şampanyalara harp var; iktisadi seferberlik

Türk tarihinin son asırlarda cihana örnek yaptığı ikinci şaheser olacaktır. Sakarya, Dumlupınar yolu ile iktisadi kurtuluşa gidiyoruz. Sakarya, Dumlupınar ve Lozan'a gidiyoruz

Yolumuz geçen seferki yoldur. Yolumuz Moskova veya Roma'ya değil, Dumlupınar'a gidiyor.

Kabuklu maksatlarla içimize katılanlar varsa, onlara şimdiden haber edelim. Birinci milli mücadelede karşılaştıkları hüsrancı tekrar denemesinler. Yine mahkemeler, yine sehpalar kurulmasın. Yine sorguya çekilerek ağlayanlar bulunamasın. Moskova ve Romanya değil. Dumlupınar ve Lo-

Koşma

Dem olur kızlardan bir suna boylu
Söylenmez derdini fıslar dağlara.
Dem olur bir âşık yolundan uğrar,
Kıvrılır, kıvrınır rastlar dağlara.

Dağ var, beyazlanır: bahar çağıdır,
Dağ var dumanlanır: deri cırlağıdır,
Dem olar lalesi neşe dağılır,
Dem olur yaraşır yaslar dağlara.

Dağ var, denizlere iner uç olur,
Gün balar yolları bakır, tunç olur;
Bir ceylân pusuya uğrar suç olur:

Ağlar ilkim ilkim sesler dağlara.
Ardında "Şirin"ler, "Aslı kız"lar var,
Dağ.. dağ meşliren vefasızlar var,
Burada bir garip, bir göynü sızlar var;
Dem olur başını yaslar dağlara.

Nihat Sami

var. Bütün Türkler bir kalp gibi çarpacak, bir kafa gibi düşünecek ve bir ordu gibi çarpışacak. Onun için diyoruz: Bütün Türkler bir ordu, katılmayan kaçaktır.

Ata söylüyor. Biz de onunla beraber haykırıyoruz. Yeni bir Samsuna ayak bastık. Yeni bir Sakarya'dan geçerek yeni bir Dumlupınar'a ve oradan da yeni bir Lozan'a gidiyoruz. Gazinin kumandasında olarak çarpışacak olan bu ordunun muvaffakiyeti,

zan'a gidiyoruz. Türk milleti fedakârlık ve kahramanlıkta örnekler peşinde koşan bir moda kuklası değildir. Tek başına tarih, tek başına istila ve tek başına inkılâp yapmış, kendi göbeğini kendi kesmiş bir milletiz.

Bazılarının sandığı ve hülyalandığı gibi Kızıl veya Kara rejimlere değil, Türk milletinin yarattığı Al kanlı Sakarya, Al kanlı Dumlupınar ve Al kanla kazanılmış Lozan'a gidiyoruz.

Yeri malı kullanmak vatan borcudur.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

Kapitalizm Buhranı IV

Yazan: N. Basilescu

Komünistlerin

Çeviren :

Bükreş Hukuk Fakültesi Reisi

Sermayesi

Safaattin Rıza

Geçen makalemizde şahsî sermayeden bahis ve bu sermayenin cemiyete olan lüzumunu ehemmiyetle işaret etmiştik. Bu yazımızı, Komünist sistemdeki sermayeye hasrediyoruz.

Müşterek sermaye sisteminde ilk önce irat olunacak kuvvetli bir sual vardır. Bu sis-temde, sermayeyi teşkil eden tesisatı; amele, memur maaşlarını, makinaları, iptidaî maddeleri kim temin edecektir?...

Cevabı kolaydır. Cemiyet, daha doğrusu Sosyalist hükümet.

Fakat cemiyet ve yahut sosyalist hükümet, bu muhteşem ve mürekkep sermayeyi nerden temin edebilecektir?...

Tabii evvelâ akla bugün hususî eşhasın elinde bulunan sermaye gelecektir. İlk iş olarak hükümet, bu hususî eşhasın elindeki servetleri müsadere edecektir. Sosyalist akidesine göre, cemiyeti vücuda getiren efrat yek diğerine müsavidir. Aralarında zengin olamayacağı gibi, fakir de bulunmayacaktır. Binaenaleyh, hiç bir kimsenin hiç bir şeyi olamayacaktır. Bu, sosyalistlerin bugünkü cemiyetlere vurabilecekleri ilk tırpandır...

Fakat Karl Mark'sın kuvvetli dehâsı bu şekle bir meşruiyet vermeye çalışmıştır. Amele sınıfının peygamberine nazaran bu umumî müsadere bir "restitutio in integrum"dan yâni vâkiyle "alınan bir şeyin aynen iade ve istirdadından başka bir şey değildir. Zira, müsadere edilen bütün bu servetler amelenin istismarından, işçinin fazlayı hasılatından doğmuştur. Fakat, sosya-

listlerin bu suretle temin edecekleri sermaye ebedi değildir. Makinalar kullanılarak eskiyecek, iptidaî maddeler yenecek ve amele ancak bu istihsal imtidadınca yaşayacaktır. Bu takdirde kullanılan ve tükenen sermaye yerine yenisi nasıl konacaktır?...

Mevcut sermayeler nasıl çoğalarak daimî bir tedavülü temin edebilecek,yeni keşfiyata ve cemiyetin ihtiyaçlarına karşı tedbirler nasıl alınacaktır?.. Ferdî sermaye sisteminde patronun şahsi menfaati, kendisinin, tedbirli ve faal olmasını istilzam eder. Bu sistemde her patronun binlerce rakibi vardır. Bu rakipler karşısında, patronlar istihsal şekilleri ile mahsullerini tekemmül ettirmek mecburiyetindedirler. Halbuki sosyalist sistemde böyle ferdî bir menfaat mevzuu bahis değildir.

Sosyalistler, herkesin cemiyet karşısında aynı his ve alaka ile harekete geçmeleri lüzumunu ileri sürmekte ve fertlerin kalbinde bu his ve alâkayı yaratabileceklerini iddia etmektedirler.

Bu his ve alâkanın bütün fertler tarafından müsavaten izhar edilmesi ve bundan mütevellit istihsallerden de müsavaten istifade etmiş olmaları lâzımdır.

Çok güzel ve ideal bir şey. Fakat ancak Eflatunun, çocukları bile Komünist nazariyeleri ile büyüttüğü cumhuriyette mümkün olabilir.

Fakat bugünkü ve yarınki insan cemiyetleri için imkânsızdır. Bizzat sosyalistler bile ortaya attıkları mucizeli nazariye ve fikirlerin tahakkuk edeceğine

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

kani değillerdir. Bakınız. "Karl Rodbertus Yagetzov" ne diyor:

"Cemiyetin kendisini uçurmadan kurtarabileceğini zannetmiyorum. Fakat buna rağmen ahlâkî kuvvet gün geçtikçe artmaktadır. Toprağın ve sermayenin mülkiyeti ancak çalışmakla temin ve muhafaza olunabilir."

Sosyalizm, serbest mesai yerine mecburî mesaiyi ikame etmektedir. Kadın ve erkek her fert cemiyet için çalışmak mecburiyetindedir. Bunların mesaisinden doğan meyvalar, kendilerinden ziyade cemiyete aittir.

Diğer taraftan bir patron olan hükümet, tıpkı bugünkü patronlar gibi her vesile ile istihsal fiyatını azaltmaya çalışacaktır. Bunun için muhtelif çarelere baş vurarak, işçinin gündeliğini kısacak, çalışma saatlerini arttıracaktır. Bu suretle bir istihsal fazlası temin edecektir. Bu fazla istihsal hükümet kendisi için alıkoyarak sermayesini çoğaltarak mevcut müesseseleri idameye sarfedecektir. Diğer taraftan sosyalist, hükümet; ferdi sermaye sistemindeki patrone daha fazla olarak kanunlarla, mecburî çalışmayı vücuda getirecektir. Ameleyi, temin etmiş olduğu eşya mukabilinde değil, fakat en mübrem ve en asgari ihtiyaçları tatmin edebilecek surette terfiye çalışacaktır. Hâkimimutlak olması itibariyle amelenin "mübrem ve asgari" ihtiyaçlarını tayin ve tesbitte bu ihtiyaçları asgari dereceden aşağıya düşürecek, işte ancak bu sayededir ki, sosyalist hükümet ihtiyat sermayeyi; kullanılan mevad, makina, tesisat vesaireyi temine muvaffak olabilecektir. Sosyalist hükümet, bunları temin edebilmek için ferdi sermaye sistemindeki patrone daha fazla olarak ameleyi çok az bir ücret mukabilinde istismara çalışacaktır, Bu vaziyet karşısında çalışan, istihsale: amele, tembel, şahsî istidattan mahrum arkadaşları ile muameleye maruz kalacaktır. Bu netice, çalışan ameleyi çaresizliğe, ümitsizliğe, bilâkis tembel ve istidattan mahrum olanları da müsbet ve muayyen bir neticeye malik olmaları itibariyle teşvik

edecektir. Bu suretle istihsal gün geçtikçe azalacak, bilâkis cemiyet tedricî fakat mutlak bir. Sefalete mahkûm olacaktır. Onu bu mahkûmiyetten kurtarmak mümkün olamayacaktır.

Muzaffer olacak Sosyalizm Yalnız mahdut bir zümrenin refah ve saadetini belki temin edebilir. Fakat içtimaî teşekküllerde esas olan amele sınıfını çak vahşi bir şekilde istismar ederek çalışmasına mukabil ona açlık, sefalet ve ölüm verecektir. Şimdi bir sual sorabiliriz.

Hangi medeni cemiyet böyle bir esarete ve acı bir sefalet mahkûmiyetine rıza gösterecektir?...

Rusya misali nazariyemizi isbat için kanaat bahis ve kâfi değildir.

İleriki yazılarımızda bu memleketin yeni vaziyetini tetkik ve mütalaa edeceğiz. Bugün iddia edebiliriz ki, medeni Avrupa'da hiç bir millet mecburî çalışmanın demir boyunduruğuna boyun eğmeye muvafakat etmemiş, mecburî cemiyet müsavatına, fertlerin hayatlarıyla kaim olan "şahsiyet-"lerin ilgasına yanaşmamıştır.

Avrupa'nın bütün memleketlerinde bolşevizm cereyanı, düşünen, muhakeme eden halk amele ve münevver sınıflar tarafından nefret ve lâkaydı ile karşılanmıştır. Hindistan ve Çin'deki mevziî komünizm harekâtı bu memleketlerdeki sınıf ve cemiyet ifadesinden ziyade Moskova'dan savrulan sedaların zayıf bir aksidir.

Moskova'da hâkim olan kanaat; dünyanın komünistliği ancak Avrupa'nın komünistliği ile kaimdir merkezindedir. Avrupa, bütün dünyanın içtimai ve siyasi hayatında nâzım rolünü oynamaktadır. İşte bunun içindir ki, Moskova adı bütün milliyetperver memleketler için bir dehşet, ve facia ifade etmektedir. İşte kanlı Viyana hadiseleri. İşte Almanya-

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

da masum yolcularla dolu bir tirene Komünist suikastı, işte bizde; Romanya'da sık sık yolcu tirelerine tevcih edilen komünist suikastları.

Bütün bu hadiseler bize medeniyetin, komünizm hırs ve vahşetine karşı silâhlı bir halde bulunmasını âmirdir. Bütün medeni milletlerin bu müşterek ve kızıl tehlikeye karşı durabilmeleri için anlaşmaları lâzımdır. Bu anlaşma bir emrivaki, bir kat'î mecburiyet halini almıştır.

Peygamber olmaya ihtiyaç yoktur, insanların seciye ve ihtiyaçlarını asırlar vücuda getirmiştir. Asırların yaratıcılığından ilham alan bizler, "Karl Rodbertus Yagetzov" ile birlikte iddia edebiliriz ki, Sosyalist ihtilâli imkânsızdır.

-Bitmedi-

Not: Gerek bu makalede ve gerek bundan önceki yazıda, muharririn bazı umumi hükümlerinde fazla hassasiyet

vardır. Ezcümle bugünkü cemiyetlerde mevcut bütün ferdî sermayelerin meşru olduğu iddia edilemez. Müstahsilin sırtından çalınarak sefahete sarf edilen servetler yok değildir. Yalnız muharririn daha devam edecek olan bu tetkiki bilhassa şu noktada doğru bir fikir veriyor ki, komünist devlet ve sosyalist ihtilali de çalışan insanların ıstırabını azaltmayacak, belki de arttıracaktır. Mukaddes halk kütlelerini münevver zümrelerin istismarından kurtarmak için bu rejimin de iyi bir deva olmadığı ve hatta zehirli bir ilâç olduğu tebarüz etmektedir.

***

Ancak her şeyden önce işçi ve köylüyü, himaye edecek kuvvetli kanunların vücut bulması halkın seven ve ona kıymet veren her hükümetin ilk vazifesi olmalıdır. Biz halkın ne patronlar ve ne de devletler ve münevverler tarafından istismar edilmesini hoş görmüyoruz.

"Atsız Mecmua"

Göçebelğin İlgası

Şu yazı başlığı ilk bakışta Esaretin ilgisi gibi bir vakiayı tedai ettirebilir; halbuki bu iki terkip, bir birine zıt mefhumlar ifade eder. Esaretin ilgisi: "Yek diğerine müsavi halkedilen insanların kendilerine Hâlikleri tarafından bahsedilen hayat, hürriyet ve takibî saadet gibi gayri kabili ferağ hukuka insanları nail etmek"[1]; mefkuresini tecelli ettirmekle beraber, Göçebelğin ilgisi: Hilkatten serazat bir dirlik süren insanları, cemiyetin günden güne artan ihtiyaç ve kayıtlarıyla bağlamak, onları, medeniyetin sıkı çerçevelerine sokmak demektir.

Esaretin ilgisi, tarihin başlangıcından XVII'inci asır sonlarına kadar süren bir hâile sahnesini kapattı; zalim ve behimi mu

[1] Amerika'nın istiklali beyannamesinden 2-8-1776

meleler gören mazlum beşeriyeti hayvan gibi pazarlarda satılmaktan kurtardı... Ben şu başlık altında, içtimaî zümremizin başlıca ıstıraplarından birine değmek istiyorum.

Anadolu'da Oğuz istilâsının başladığı XI'inci asırdan beri devam eden göçbelik aleyhindeki fikirlerimi ileri süreceğim:

Göçbelik, bir kısım halkımızın mecbul olduğu bir an'ane; daha doğrusu, Memleketin maruz kaldığı "yolsuzluklar, maişet zaruretleri ve iklim icabı olarak ihtiyar edilmiş bir "Sefalet hayatı"dır. Mütalaama Alaiye kazasını örnek yapacağım:

Mülhakatıyla beraber 37,800 küsur nüfusu olan memleketin 128 parça köyü vardır. 4,500 küsur nüfuslu kasaba merkezi istisna edilirse beher köye

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

olarak 380 kişi düşüyor; halbuki bu köylerden 30'a yakını 40-100 nüfus arasında ve esas itibarıyla bütün köyler perakende oba lardan müteşekkil göçebe tarzında müessesdir.

***

Kadim zamanlarda: Taşlık Kilikya ve Izorya denilen, Toros'ların yalçın sırtlarına serpilen bu köy kesafeti zannedildiği gibi derli toplu bir manzara göstermez, birbirinden mesafeli, her biri bir kuytu orman dibine sokulmuş izbe evlerden ibarettir. Güya iskân edilmiş köyler arasında hâlâ yürük maişetini idame ettiren 9-10 aşiret ve bir tarafa yerleşmemiş olmakla beraber Alâiye nüfusunda kayıtlı 5 - 6 parça Tahtacı Oymağı var; Kasaba halkı da dahil olduğu halde Kaza halkı senenin lâakal altı ayında müteharrik bir halde, Torosların üzerinde, asırlardan beri çalkalanıp geliyor. Bu haneberduş, bedevi vaziyet memlekette içtimaî, iktisadî ve medeni inkişâfları baltalayan muzur bir âdet halinde devam edip gidiyor. Bundan dolayı 128 parça köyün ancak 19 tanesinde mektep vardır.. Bu mekteplerden biri birkaç sene kaza teşkilatıyla idare edilmiş olan Gazi Paşa nahiye merkezindedir ki, burası da göçebelik yüzünden, köy bile denemeyecek şekilde dağınık ve harabezardır. Köy hanelerinin toplu olmaması ve halkın göçebeliği yüzünden mektebi olan köylerde dahi maarif işi yayamıyor. Göçebelik yüzünden: Kasaba ve köylerde kurulan düzenler, başlanan işler yarım yamalak kalıyor; keza, köy halindeki yaylalarında yapılan işler de göçten avdette bozuluyor. Şimdi bu hale saik nedir?Anladığımı tasrihe çalışacağım:

1 — Kasaba halkının, yazın 30-40 derece arasında geçen boğucu sıcakları iktifasın ettirecek fennî vasıtalarından mahrum olduklarından yayla ittihaz ettikleri dağ sırtlarına can atarak hazirandan teşrinisani'ye kadar oralarda âtil bir sayfiye hayatı yaşa-maları.

II — Köylerin bir kısım da sahil iklimindim müteessir olmakla beraber, Gazi Paşa na-

hiyesi müstesna ziraata el verişti arazi olmadığından ellerinde yegâne vasıtai maişetleri olan hayvan sürülerine musallat olan. Güven dedikleri haşerelerden korunmak için yaylaların çıplak yerlerine sığınmak zarureti olduğu.

III — Kaza dahilinde ziraata elverişli arazinin mahdut, münakale ve muvasale hatlarının gayri mevcut olması dolayısıyla Alâiye köyleri ahali kışlık zahirelerini Urum dedikleri Bozkır ve Ermenek'ten te'min ederler, ve bunu, oralara götürdükleri Harnup=Buynuz, Mercin, incir, limon, portakal gibi mahsullerle değiştirirler.

İşte bu ve buna mümasil ahval halkı göçebeliğe sevk eden başlıca amiller olsa gerektir. Bu vaziyet bir kısım halkın menfaat ve maişet zaruretlerinden münbais olmakla beraber içtimaî hayat ve temeddünün hakkıyla teessüsüne engel teşkil etmektedir.

***

Fikrimce göçebeliğin ilgası için alınması îcabeden tetbirler; Alâiye'ye göre:

A - Bir kerre bu havali kurunu ûlâdan beri kereste ihraç mıntıkasıdır. Ve ilk Türk tersanesi, Selçukîler tarafından 624 tarihinde burada yapılmış, Kılıç Aralan Oğullarından Birinci Alâaddin'in adını alan Belde, o zaman imparatorluk merkezi olan Konya'nın Akdeniz'de yegâne iskelesi olarak ehemmiyet almıştı Bugün bile Bozkır, Hadim, Ermenek, Akseki kazalarının bazı münakalât ve seyrüsefer için en yakın iskelesi Alâiye'dir. Maatteessüf, bu havali ile rahat münakala ve muvasaleyi te'min edecek, geçmesi hayat pahasına mal olan keçi yollarından başka yol yoktur.

B - Alâiye kazası Akdeniz kıyısında en iyi turfanda sebze memleketidir; civarındaki akarsulardan fennî surette istifade edilmediğinde sebzeçilik pek âdî ve iptidaî şekildedir. Kazanç gördükçe halkın bu yoldaki gayreti artmakta ve Memleket Sulama teşebbüsleri artmaktadır.

C - Bu havalinin Narinciye mahsulü.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

Dörtüol'a, şayanı tercihtir. Bilhassa günden güne çoğalan Muz ziraati Alâiye muzlarının lezzet ve nefasetini piyasalarda tanıtmıştır.. Dağlarında milyonlarca Zeytin, fıstık aşısına elverişli çitlembik, fındık ağaçları hüdayınabittir; bunların ıslahı büyük servet membaı vücuda getirir [2].

D- Bu sene Gazipaşa nahiyesi arazisinde tecrübe edilen Tembeki ziraati Tütün inhisar idaresi mütahassısının takdirin celbetmiş, âti için bir kazanç başlangıcı olmuştur. Küçük bir Çukur Ova denilmeye lâyık olan bu araziden başka suretle istifade dahi Halkın yerleşmesine mütevakkıftır.

E- Memleketin şahdamarları mesabesinde olan Alâiye-Bozkır-Konya ve Alâiye-Manavgat-Antalya şosalarının yapılması, ve göçebelikten evvel yer, yer mamureler bulunduğu harabelerinden anlaşılın bu havalide asrı mamurelerin kurulmasına âmil olacağı.

F- Köyleri toplu bir halde bîr araya getirmeye sevk ve icbar ederek nahije merkezlerini olsun köylere örnek olacak

tarzda ucuz, basit, sıhhi evler ve bilhassa mektep binalarıyla teşhiz etmek.

G- Toplu İskân tarzıyla bu havalinin en mühim serveti olan ormanları ayak altlarında tahripten korumak...

İşte bu kabil tedbirler almakla beraber bu işleri halkın keyf ve arzusuna bırakmayarak onları, asırlardan beri süren Bedevi hayattan kurtarmak lâzımdır. Esasen medenî imkân ve vasıtalara kavuştukça bu sefalet hayatından bizar olan halk da kendiliğinden göçebelîği terke mecbur olacaktır. Yakın zamanlara kadar göçebe olan Nefsi Antalya, şosaları, buz ve elektrik fabrikaları v. s sayesinde göçebelîği terketmiştir.

Hülâsa: Göçebelik, memleketi maariften, ümran ve temeddünden alıkoyan; aynı zamanda Şekaveti teshil ve asayiş içtimai nizamı ihlâl eden çok kütü bir gidiştir. Bütün müesseselerini asrı temeller üzerine kur-maya başlayan yeni Türkiyemiz'de artık bedevi gidişlerin yolunu kapamak gerekir sanırım.

Bizde Koro ve Repertuarı

II

Koro san'atının şehirlerimizde taammümünü temenni ederken, bu temenniye mucip sebepleri de göstermeliyiz:

I— Bilhassa ağız sazlarında mütehasıs sanatkârlarımızın -İstanbul ile Ankara'da bile- azlığı dolayısıyla, Koro müessesesi, memleketimiz için en kolay tevkiî olunabilecek polifonik icra vasıtası sayılır. Esasen fen ve zaman İtibarıyla da, bir koro hey'eti, her yerde orkestradan daha çabuk ve kolay yetiştirilebilir.

[2] Çitlembik ağaçlarına Ayıntap fıstığı aşısı yapmak, için bu sene oradan, kaymakamlık delaletiyle; aşı celbedilmiş ve bir kısım ağaçlar aşılanmıştır.

II— Güf'teli musikilerle meşgul olacağından halkı daha fazla alâkadar eder.

Ecnebi koro eserlerinin memleket lisanına tercüme olunarak okunmaları imkân dahilindedir; bu kolaylık ta, gerek koristleri ve gerek dinleyenleri ecnebi üslûplarına kolayca yaklaştırır.

III— "Millî bir beste repertuarı" biriktirmek gaye edinildiğine göre, Türk bestekârı, en kolay ve en faal bir şekilde koro repertuarı hazırlattık sayesinde tutunabilecektir.

IV— Türk bestekârı her an makamlar ve çeyrek sesler müvacehesinde

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

buldukça, koro, bu unsurların zerresini bile bozmayacak başlıca Avrupai icra vasıtası olmak imtiyazını —bu gidişle uzun zamanlar daha— yalnız başına, saklayacaktır.

V— Nihayet, ses san'atının ve ses virtüzlüğünün mebdai -zemini- operanın mühim bir rüknü, korodur: koro başlamadan, ses san'atının diğer şubeleri taannümm edemez; Avrupa musiki tarihi buna dair mi-sallerle doludur.

Hülâsa, esasen bir şark aleti olan koro, şark memleketleri için birkaç millî kıymeti birden nefsinde toplamı? demektir. "En masrafsız teşekkül olması" maddesinin, demokratik kıymetine, içinde bulunduğumuz zamanla mütenasip bir değer katışma ise ne dersiniz? Millî koro teşekkülleri memleket eserleri ile teçhiz edildiği anda, bu kıymetin ne kadar artacağı ayrıca düşünülün..

Bazı kimselerimiz, hatiften gelecek sadayı bekler gibi, bir gün bir Türk dahisi gelip koro sesleri yazacağını bekliyor ve bu beste peygamberi gelmeden Türkiye'de koro propagandasını yapmak doğru olamayacağını, çünkü kurulacak teşekküllerin yaşamayacağını yazıyorlar. Gerçi yalnız millî koro bestekârlığında fevkalâde halkçı ve tamimci bir faaliyet göstermiş millî bestekâr numunelerini tarihte okuyorsak ta pek nadirdirler. Bizde de muadilleri yetişmesi bestekârlığa çalışanlarımızın bu sahaya ayrı bir ehemmiyet vermeleri temenni olunur: birkaçı muvaffak olamasa bile, nihayet biri tutunur [*]. Fakat, bu her şeyi yüz üstü bırakıp da hatif sedasını bekleyelim demek değildir ki! Her yolda peygamber bekleyenlerimiz yok mu?'

Tetikat gösteriyor ki, topraklarımızda yetişip de memleket musikileri üzerinde tecrübeler yapmış olan bestekârlara: eserleri arasında,

[*] Senfonik veya dramatik sahaların bi rinde muvaffak olmak ayrı ayrı istidat meseleleri olduğu gibi güfte bestelemekte eli kolu bağlanan bestekârlar da vardır.

bir memleket koro repertuarına başlangıç vazifesi görecek eserler pekâlâ vardır bunları nisyan köşesinden çıkarıp faaliyete getirmek lâzımdır. Türkiye, Sahrayıkebir değildir: sinesinde her türlü mahsuller ve istidatlar —bazı yerde az, bazen de çok —ye-tişmiştir; bunları ne unutmalı, nede inkâr etmeliyiz, tik bir arama tecrübesi atideki eserleri meydana çıkardı; taharride devam olduğu takdirde daha birçoklarının ele geçirileceği kanaati kafiyesiyle —ve bunu temenni ederek— koro meraklılarımıza bildiriyorum.

Türkiyeli bestekârların yazıları:

M. Vittorio Radeqliya musiki mahafilimizde tanınmış bir simadır; bundan üç sene evvel İstanbul Konservatuvarı'nda hoca iken, yaşının ilerlemesi dolayısıyla bu vazifeden ayrıldı. Paris Konservatuvarından mükâfat sahibidir.

San'at meraklılarımızdan Celal Esat Beyin teşebbüsü ve yazdığı livre üzerine bes telerdir "Şaban," operasında, M. V. Radeqlia, [*] başından sonuna kadar Türk temleri ü-zerinde çalıştı, hatta bazı maruf Türk parçalarını aynen işledi ki, aralarında çok hoş korolar da vardır. Eser 3 perdeliktir: 4 Temmuz 1017'de İstanbul'da besteleyerek, ertesine Viyana'nın operasında oynandı: Türk sefiri, ve Celal Esat Bey — ki dekorların tanzimine bilfiil fırçasıyla iştirak etmişti — ve diğer Türkler hazır idiler. Gazeteler temsil arkasından mutad tenkitleri yazdılar, Fakat Celal Bey, o zamanki ümitlerine rağmen, bugün, Türk musikisinin şimdiki hali ile operaya gelmeyeceğine — tecrübe-den sonra— karar vermiş bulunuyor: Türk musikisi "dramatik" "bîr üslûp değildir. Eserin bestekâr elinden çıkmış yegâne büyük partisyonu ile yegâne piyano parti-

[*] Vittorio Radeqlia, 1863'te İstanbul'da doğmuş olup opera bestekarıdır. Eski ope-ralarının ilk temsil yer ve tarihleri şunlar-dır: Colomba (Milano. 1887), Suprema vis (Tü-ren, 1902)-, Amore occulto (İstanbul, 1904).. Riemann musiki kamusu)... M. Radeqlia şehirimizde tedrisatla mefkuldür.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

siyonu, ve livrenin Türkçe, Fransızca ve Almanca metinleri, Celal Esal Bey, nezdinde saklıdır. 23 numara teşkil eden parçaların-dan, münferit veya birkaçı bir arada tertipler halinde, konserlerde bilhassa istifade olunmalıdır.

Tigran Çuhacıyan [1837 — 1898]ın opera komiklerindeki korolarda da Türk üslûbununun garp tekniklerine esaslı bir şekilde raptedildiği görülür. Çuhacıyan, Abdülmecid'in saatçi basısı Kevorgun oğlu olup saray hesabına Milano Konservatuarı'nda tahsil görmüştü. "Arifin Hilesi" opertindeki son "sefa geldiniz!" korosu, yazdığı koroların en güzelidir: eserin 1876'daki ilk temsilinden itibaren her ciddi oynanışında halk tarafından bisse edilmiştir. Çuhacıyan'ın operetlerinin orijinal orkestra partisiyonları, Şehzadebaşı'nın tiyatro mucirlerinden Kâmil beydedir.

Bu ağır veya zarif neviden, ve şehir Türk musikisi üslûbuna yaklaşan Türkçe korolara, Kütahyalı Komitas'ın Anadolu temleri üzerinde bestelediği rüstaî memleket korolarını da ilâve edebiliriz: İçlerinden bir kısmı piyano refakatlı bir kısmı da "a capella" dır. Paristeki tabi'lerinde Türkçe güfteleri ilâve olunmamış ise de, şehirimiz ermeni kilise koristlerinin Türkçe güftelerini de yazmaya teşebbüs ettiklerini memnuniyetle haber aldık. Ârmonize edilişleri, bildiğimiz şekilde değil, ezgilerin esas bünyelerini bozmayacak hususî bir manzaradadır. İlâve edelim ki, burada bahsettiğimiz korolar, kiliseye ait ermeni musikilerinden değil, üzerlerine Ermenice ve Fransızca güfteler tatbik olunmuş hâlis Anadolu ağızlarıdır [*].

Komitas'ın armonileri fazla şahsî oldukları için mektep teşkil edemeyecek ise de, kuvvetli bir musiki şevki tabiisi menularından doğdukları için, dinlemesi hoş oluyor. Komitas'ta,

[*] Komitas, Eçmiyatzin kilise mektebinde okurken bellediği bir iki Kafkas ağzını da armonize etmiştir ki esas Anadolu ağızlarından ayırt edilmeleri güç değildir.

köylü bestekârlara has saf istidattan bir şeyler vardı. Eskilerin tecrübelerinden sonra, yeni Türk gençlerinin, henüz basılmamış ateşli tecrübelerinden bahse geçebiliriz. Eski ve yeni Türk beste karlığı için, koro eseri yazmak işi, son zamana kadar kapalı kalmıştı. Rusyalı Türk musikicileri içinde hal böyledir. İşte ön ayak olan ilk bestekârımız Cemal Reşit Bey'dir. Avrupa'da koro tarzında hiç bir eseri basılmadı. Cemal Bey bir kaç koro eseri yazarak konservatuvarda söyledi ki, yalnız biri, benim Anadolu Türküleri ve musiki istikbalimiz kitabımda çıkmıştır: Çayır ince biçemedim!...

Bestekâr Adnan Bey de Kerem ile Aslı gibi Anadolu destanlarından fıkralar Üzerinde çalışmağa başladı, v. s.

Bir halk bedîî terbiye aleti olan koroya mahsus eserler yazarken, halkın musiki zevkini düşünmek, halk şarkıları üzerinde Esaslı tetebbuatta bulunduktan sonra başlamak icap eder; işin başlıca güçlüğü buradadır.

Görülüyor ki, ciddiyetle tahkikatta bulunduğumuz taktirde, köşe bucakta, eski ve yeni bestekârların hususî kütüphanelerinde, el yazısı halinde duran kalem tecrübeleri bulacağımız gibi; Cereyan bir kere ve konserler halinde baş gösterdiği, gazetelerde "Memleket koro eserleri konseri" gibi ilânlar okunmağa başladığı vakit, yeni yeni koroların tevali ettiği görülecektir: malûm; muhterisiz meta zayıdır derler... Türk şarkıları üzerinde Türk, ecnebi herkesin yapa-cağı armoni tecrübeleri makbul tutulmalıdır: çünkü, armoni, bir nevî tertip ve takviye meselesi olup, armonistin milliyeti eserin milliyetine karışmaz: Yahudi Halevy Fransız bestekârı, Alman Haendel ise İngiliz bestekârı sayılır; v.s. Ele alınan tem veya melodi pırlantanın kendisi ise, armonize etmek, o taşı bir yüzük üzerine yerleştirmek işçiliğidir.

Ecnebi repertuar: Rusların Kafkas ve Türk şarkıları üzerinde yaptıkları koro yazıları, şüphe-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:11

siz ki, ecnebi repertuar idinde bize en yakın gelen musikiler olacaktır. Bu repertuarı henüz tetkik imkânını bulamadım; mesele hakkında Prof. V. Belayev'e yazdığım son mektubun cevabını alınca aynen neşrederim.

Bunlardan sonra. İspanyol, Alman v.s. halk koroları içinde yapılacak ince intihaplar gelir. Gerek bunları ve gerek klâsik koro musikilerini Türkçe tercümelerinden okumak, onları, Türk dinleyici (veya daha doğrusu icracı)lerine yakınlaştırmak demektir. Burada hayli ince bir iş, yani "tercümecilik" meselesi Önümüze çıkmaktadır.

Mevcut milli koro eserlerini toplamak veya kopya etmek ister: konservatuarlarımızın bir işi de, icabında para sarfederek, bu eserlerin cümlesini —bir usul dairesinde— istinsah ettirmek, kütüphanelerinde şefler ile icracıların emrine amade bulundurmaya başlamalıdır. Fakat, maalesef, el'an bu yolda çalışılmaya başlanmadı.

Gelişi güzel repertuarlar, acemi mu-

hitlerde, matlup heyecan ve faydeyi uyandıramazlar [*]. Koro, her yerde, dînî, mahallî, ve bir kelime ile "millî" eserler sayesinde tutunup, umumilemiştir: son misal Ermeni kilisesinde kazandığı rağbet olup, Ekmelyan, Komitas gibi iki üç bestekârın memleket üslûbundaki koro eserlerine medyundur.

Koro san'atının memleketimizde tutunması, halkımızın armoni ve polifoni üslûpları ile tedricî bir şekilde ünsileşmesinin de başlangıcını vücuda getirecektir.

Tefrikamızın mihverini teşkil eden iki esas maddeyi hülâsa edelim: lâik koro cemiyeti [= Societe chorale] temelini atmak işinde, yarı yarıya, A) tecrübe görmüş kilise koristlerin den, B) memleket koro eserlerinden istifade etmeğe mecburuz. Millî musiki inkilâbımızın can damarlarından biri, ses san'atına ve koro akidesine germi vermektir.

**Kösemihal zade
Mahmut Ragıp**

Halk Edebiyatı Örnekleri

Kâtibi, Gevheri, Âşık Ömer'den Parçalar

Halk edebiyatımızın çok geniş mahsulleri arasında elde edilebilenleri ve hele intişar sahasına çıkanları aslına nispetle henüz çok azdır. Gevheri gibi. Karaca Oğlan, Kayıkçı Kul Mustafa gibi, hayat ve eserleri hakkında, kitaplar, neşrolunan şairlerin bile bütün deyişleri tamamlanmış sayılamaz.

***

Büyük üstat Köprülüzade Fuat Beyin bu hususta geniş

bir salâhiyetle açtığı çığıra, onun meselâ Sadettin Nüzhet Bey gibi kıymetli muakkipleri; H. B. derneği ve bazı Anadolu mecmuaları tarafından isabetle devam edilmektedir.

Biz de bu sahada elimize geçen ve henüz neşredilmemiş bulunan bazı güzel

[*] Gelişi güzel programın ceremesini konservatuvarın korusu çekmiştir.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

parçaları hem bu meşkûr mesaiye bir damla daha ilâve etmek; hem de güzel H. edebiyatımızdan müteaddit numuneler vermek maksadıyla, bu sütunlarda neşredeceğiz:

1. Kâtibi'den: [1]

Gönül melûb olup eyleme âhı
Aşık ayrılık ola gelmiştir
Kâh sözümü dinle hubların şahı
Ağlayanlar bîr gün güle gelmiştir.

Hatırcığın yıkma şu gedanın
Biz de edna kuluyuz barı hüdanın
Nice sencileyîn taze fidanın
Açılan gülleri sola gelmiştir.

"Doğan Aylar gibi doğup dolanma
Cıkup karşımızda böyle salınma
Beni sevdi deyü sakın alınma
Ezelden dilber seville gelmiştir.

Güzelsin sevdiğim biz de bilürüz
İltifat edesin' deyü gelürüz
Günde bir selâma kail oluruz
Mecnun Leylâsını bula gelmiştir.

Kâtibi der mânâ var bu sözde
Derdimüz ne bindedir ne yüzde
Güzel mecnun eyledin beni [2]

NOT: XVII'nci asır sazşairlerimizden olan Râtibî hakkında malûmat almak için Köprülüzade Fuat Beyin "Türksaz şairlerine ait metinler ve tetkikler." namıyla tesis ettiği seride Kâtibi hakkında intişar edecek eserine bakınız.

2. Gevheri: den:
Taze açılmış goncası
Nevçivanım safa geldin

[1] Kâtibi'nin bu güzel koşması, bundan evvel, Duygu ve Düşünce Mecmuası'nın 7'nci ve Yeni Mecmua'nın 33'üncü sayılarında farklı ve eksik olarak neşredilmiş, ayrıca şairinin ismi de zikrolunmamıştır.

[2] Bu mısra gibi 2'nci kıtanın 1'inci mısraı kısmen ve şiirin son mısraı tamamen eksiktir.

Benim gönlüm eğlencesi
Şifükdrum safa geldin

Verdi mevlâm seni yokdan
Bir inayet erdi hakdan
Gelmez idim kah çokdan
İftiharım safa geldin.

Düşdü gönül zalim size
Merhametin yok mu bize
Ela gözün süze süze
Gül fidanım safa geldin.

Nedir böyle çeşm-i celâl
Akar dudaklarından bal
Gevheri der kaşı hilâl
Nazlı yarini safa geldin.

NOT: Gevheri'nin hayatı ve eserleri hakkında malûmat almak için, bakınız: Prof. Dr. Köprülüzade Mehmet Fuat: Türk saz şairlerine ait metinler ve tetkikler: 1; Gevheri ve Sadettin Nüzhet: Halk şairleri. 3'üncü kitap.

3. Âşık Ömer den:

Evvel bahar gülzar ile yaz gelür
Yüce dağlar donandığı zamandır
Gülüstandan gunâgun avaz gelür
Bülbül güle kul olduğu zamandır.

Bağlar müzeyyen açılmış güller
Figan edüp öter garip bülbüller
Seyre çıkmış cümle mehru güzeller
Âşıkların deli olduğu zamandır.

***

Hep duhherler cennet donun giyerler
Açık olan bülbüllere uyarlar
Şimdi suyun döker dağlar koyular
Sahraların sel olduğu zamandır.

Âşık Ömer arar durur çareler
Hasretinle oldu yürek yareler
Dürlü şüküfeler gül ü Lâleler
Yeryüzünün al olduğu zamandır.

NOT: 1. Elimizde bulunan bir mecmuada Âşık Ömer namına tesadüf ettiği-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:13

miz bu koşma; Köprülüzade M. Fuat: Kayıktı Kul Mustafa ve Genç Osman hikayesi; S: 65'de bazı farklarla K.K. Mustafa namına ve Sadettin Nüzhet: Karaca oğlan; S: 47'de gene bazı farklarla Karaca Oğlan namına kaydedilmiştir.

***

Bu şiirlerin müstensihler elinde şekillerini ve şairlerinin isimlerini değiştirmeleri melhuz olduğu gibi, saz şairlerimizin ekseriyetle yaptıkları şekilde birbirlerine nazire olmaları daha kuvvetle

muhtemeldir.

NOT: 2. XVII'nci asır saz şairlerimizin en meşhuru ve en veludu oları Aşık Ömer hakkında malumat almak için Köprülüzade Mehmet Fuat beyin; Hayat mecmuası: No: 24'deki makalesine müracaat etmelidir.

***

Nihat Sami
Edirne Erkek Muallim Mektebi
Edebiyat Muallimi

"Karaca Oğlan"ın Basılmamış Bir Şiiri

[Karaca Oğlan, sazşairlerimiz içinde, klâsik edebiyattan en az müteessir olmuş bir şairdir: Onun hususiyeti, sair halksairlerinin ananelerine ve mazmunlarına pek az bağlı kalmış olmasıdır.

***

Tam manasıyla Anadolu'nun tabiatını duymuş ve hayatını olduğu gibi, bütün çıplaklığıyla ifade etmiş olan bu şair, sanatındaki samimiliğiyle temayüz eder. Onda tekellüfsüz ve kayıtsız şiirler çoktur. Aşağıdaki parça onun şiirleri içinde güzellik itibarıyla ikinci derecede kalmakla beraber, onun bu hususiyetini göstermek itibarıyla mühimdir.

***

Karaca Oğlan'ın neşredilmiş şiirleri (Sadettin Nüzhet; Konya, 1927) içinde bulunmayan bu parça, Mudurnu'da belediye Zabıta Komiseri Hayreddin Bey tarafından istinsah edilmiş bir cönkteki şiirler arasındadır.]

Türkü – Karacaoğlan

Hazret -i- mevlâdan dileğim budur
Bülbül gibi. İşin âh u- zar olsun
Beddua eylemem sana sitemkâr
Gül gibi meskenin diken, har olsun.

Sıracalar çıksın nazik teninde
Dilerim üleşin tatlı deminde
Yüzün kara olsun halk divanında
Kıyamet gününde başın dar olsun.

***

Dilerim Subhandan olma bermurat
Cisminde kalmasın bir akçalık zat [*]
Cennet yüzü görme ilelebet
Cehennem meskenin yerin nâr olsun.

Bu Karaca Oğlan'ı sen ağladırın
Kadir Mevlâm her murada kadirsın
Her dem zebaniler belini kırsın
Her urdukça iki elleri var olsun.

[*] Sihat demektir

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

Basılmamış Bektaşi Şiirleri

Toplayan: M. Şakir

- 9 -

Dâr ül- namânımız şâl-ı Necefden
Tariq-i müsteqim dervîşânıyım
Tekyc- i aşq içre ders-i arefden
Öğreden üstâdın câvidâniyım

Sevmişim bir leb-i qand sükkeri
Derd ü, belasından dönemem geri
Râhına qoymuşum can ile seri
Sanma bu sevdanın perişaniyım

Dâ'im bir bir mahbubun medhinde yektâ
Oldığını bilürler zâhid (ü) dâna
Perişân olduğım bilürler ama
Bilmezler ki kimin perişaniyım.

- 10 -

Aşq ile memlu olan merdâne bilsün âdemi
Sâni' ÜI-Eşyâ muvahhid-hane bilsün âdemi
Vech-i âdemde musattar sırrı subhân el-lezi
Sâbit-i kul innemâ dellane? bilsün ademi
Âyet-i inni ena'llah remzini imâ kılar
Şâxis-ı gâfil veli amma ne bilsün âdemi
Alem ül-gayb âdemin gönlünde ârâm eylemiş
Lâ mekânı gözleyen taşrâne bilsün âdemi
Almayan ilm-i ledünnü seyix- i ekmelden sebaq
Kendi özinden ol şaqi cehlâne bilsün âdemi
Tıyn-i xamir-i Vücûdu puta-i zerkârda
Zerre-i sâf olmadan hattâ ne bilsün âdemi
Dergeh-i haqdan olan tard menfi şerk ile
Ol garîdi? âsi-i a'dâ ne bilsûd âdemi
Ol ki âdemdir bilübdür âdemi âdem nedir
Yoxsa her lâ yefhem xârâ ne bilsün âdemi
Ey "Perîsân"-ı mücerred ya'ni sen bildin mi kim
Halq-ı mut'ân eyledin bunca ne bilsün âdem

- 11 -

Vâris-i ilm-i ledünn-i âlem-i ma'nâ bizüz
Vâqıf-i sırr-ı rûmuz-ı âllem el-'esma bizuz
Bizdedir sırrı Muhammed nutq-ı pâk-ı Hayderi
Mahzen-i gene i ilâhi sâhib-i efâ bizüz
Faqr ile faxr eyledik mülk-i qanâ'at şâhiyuz
Lâ ubâli-meşrebüz gerçi ârif-i dâna bizüz
Bende-i evlâd-ı Hayder xâk-i râh-ı Mustafâ
Murtazânın âşiqiyuz çâker-i Zehrâ bizüz .
Mazhar-ı her rûmuzuz hem câvidandır burhâni-muz
Qahir-i a'da-yı dinüz seyf-i mücellâ bizüz
Ey Rahiqi aşqı sen qavl eyledin kendine
Fırqa-i nâcîdeu olduq 'ürvet il-vüsqa bizüz

- 12 -

Şâh-ı evreng-i Murtazâsın yâ 'Alî
Qurret il-'ayn-ı imâm-ı enbiyâsın yâ 'Alî
Vâlid-i sibteyni ekrerm, zevc-i sultân-ı nisâ
Server-i dîn, şehriyâr-ı evliyasın yâ 'Alî
Rehber-i ehl-i tarîqat, pîşivâ-yi sâlikîn
Sâqi-i ser-çeşme-i âb-ı baqâsın yâ 'Alî
Memba'-i lutf ü sexâdan melce-i bâi (ü) gedâ
Ma'den-î cud ü keremkân-ı 'atasın yâ 'Alî
Darb-ı pençesinden olur mu ejder-i a'dâ xalâs
Merd-i meydân-ı fena, şîr xudâsın yâ 'Alî
Faxr-i 'âlem lahmûke lahmî buyurdu şanına
Cism (ü) cân-ı 'aleme nur (u) ziyasın yâ 'Alî
Rahmi Kemler nice vasf etsün seni ey zât-ı pak
Sensin memdûh (ü) habîb-i Kibriyasım yâ 'Alî

- 13 -

Gönül bir yâr sevdi cihan içinde
Görenler ol yâra desün mâsallah
Oqunsun ol yârın mâh cemâlinde
Ahsen el-xâliqin tebârek-allah
İsmi oqunsun 'Alî haydari
Ebrular misâli çün zü l-fiqârı
Görenler desünler bu kimin yârı
'Aşq olsun sevene hasheten l-illah
"Râvî" bu sözlerin cümlesi sâdıq
Ne qadar medh etsen vasfına layıq
Her kim ki ol yâra olmazsa 'âşiq
Kâfir olur gider ne'uzu bi-llah

- 14 -

Zâhidâ hükm-i ezel kim 'aşq imiş qismet bize.
Şâhid-i da'vâ-yi-haqquz, her varaq hüccet bize
Vasl-ı yâra gam yemek olsa nola ni'met bize
Bende-i âl-i 'abâyuz bu yeter devlet bize
Hâsılı şâh-ı velâyetden gelür şevket bize
Acılu bâb-ı 'Aliden ka'be-i hacet bize
Nola zâhid zâr ile güzâr olsa subh u şâmımız
Hamd ola dîn-i Muhammedde muvahhidnâmımızuz
Mürg-i şelbâl-i elestüz 'aşq-ı haqdur dâmımızuz
Aşq (u) şevq-i vasl-ile bir yerde yoq ârâmımızuz
Hâsılı" şâh-ı velâyetden gelür şevket bize
Acılu bâb-ı "Alîden ka'be-i hacet bize
Biz "Refî'â" bezm-i aşqun mest-i ser gerdâniyuz
Xayr-ı bezm-i sohbetin dem-beste ü hayrâniyuz
Âh kim Kerbelâ meydânının hicrâniyuz
Pâdişah-ı taht-ı levlâkin qulu qurbâniyuz
Hâsılı şâh-ı. velâyetden gelür şevket bize
Açılur bâb-ı 'Alîden ka'be-i hacet bize

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

"Basılmamış Bektaşî Şiirleri" Hakkında

Atsız Mecmuanın beşinci sayısında (s. 114) M. Şakir Beyin "Basılmamış Bektaşî şiirleri" makalesinde dördüncü metni teşkil eden "müseddesi mütekerrir" Yenişehir Fenerli, mevlevî şeyhi, meşhur Hacı Hasan Nazif Dedenindir. Şakir Beyin istinsah ettiği mecmuada tahrif edilmiştir, Esasen vezin bozuklukları da bunu göstermektedir. Bektaşîler, Alevî neş'esiyle yazılmış şiirlerin çoğunu böyle tahrif ederler. Bazen de isim mülâbesesiyle her hangi bir Bektaşîya isnat ediverirler. Meselâ: Şeyh Galibin İqrârımıza ser verir üz, 'ahde qavîyüz:

Biz şâh-ı velayet quliyuz; hem 'alevîyüz. beyt-i mütekerririni havi müseddesi "Es'ad" mahlesiyle yazıldığından Bektaşîler; bunu, ikinci Mahmut vak'asında Koska'da öldürülen "Es'ad Baba"ya mal etmişler ve hatta katilgabına giderken söylemiş diye bir de hikâye uydurmuşlardır.

***

Nazif Dede, Mevleviler arasında alevilik ve melâmetle meşhur, çok kuvvetli bir şairdir. Tercüme-i hâli, Fatin tezkeresinde (s. 413—414) bulunduğu gibi ben de "Melâmîlik ve Melâmîler" de not olarak tercüme-i hâlini yazmış ve hassatan Şakir Beyin dercettiği müseddesin matla beytiyle beşinci bendini dercetmiş ve mumaileyhin oğlu ve halefi, Bahâriyye şeyhi Hüseyin Fahreddin Dedenin de muhtasaran tercüme-i haliyle bir gazelinden bir, diğer gazelinden iki beyti ve bir rubaisini kaydeylemişim. Her halde Şakir Bey, bunu görmemiş olsa gerek (s. 190 —191). Nazif Dedeninin meşhur "sûr" gazeli ile Fatin tezkeresindeki:

Tecellî eyleyüb ol demde kim dîdâr göstermiş Xatın teksif edüb burhan içim emvâr göstermiş. Redifli gazeli, şairlik kudretine delildir. Divanının, Darülfünun ilâhiyet Fakültesi acemce muallimi Abdülbaki Beyde bulunduğunu biliyorum. Mezkûr müseddesin ilk bendi aynen böyledir:

Zâhida; haqqıyçün ol şâhin ki cud-i ekmelî,
Ahmed-i muxtâra vahy etdi kitâb-ı münzeli,
Mevlevîyim, ahmedîyim, hayderîyim ben beli;
Bana besdir bir xudâ ü bir nebi ü bir veli;
Lâ ilâh illâ hüv'allâhü l-'alîyyü l-müncelî,
Lâ nebî illâ muhammed, lâ fetâ illâ 'alî

Bunu yazan Bektaşî, bektaşîlik gayretiyle üçüncü mısraı "nazenim, ahmediyim, hayderîyim ben beli" şeklinde tahrif etmiştir.

İkinci bendin dördüncü mısraı da düşük ve yanlıştır. Doğrusu "can feda etildikde axır çünki güftârim budur" şeklindedir. Üçüncü bent büsbütün yanlıştır.

***

Aslı şudur:

Cûylar, quşlar, ağaçlar, guhlar, hamunlar
Nuh felek, bahr ü semek, cinn Ü melek, nev'-i beşer
Sâkinân-ı 'arş ü ferş ü encüm ü şems ü qamer;
Hep lisân-ı hâl ü qâl ile bu beyti zikr eder;
Lâ ilâh ilâ . . . . .
La nebî ilâ . . . . .

Dördüncü bendin ilk mısraı "Mânâ-yi hük-m-i..." suretinde yazılmış. Doğrusu: "Ma'ni-i hük-m-i resûli çünki iz'ân eyledim"dir. Beşinci bent de yanlıştır. "Melâmîlik ve Melâmîler" de yazdığım veçhile doğrusu budur:

Milletim ehl-i haqqat; xaliqim, rabbim xudâ.
Mezhebim râh-ı muhabbet, şart-ı îmânım, feda..
Qıblem ebrû-yi muhammeddir, îmânını murtaşâ,
Dîn'-i islâm aşikâradır, ne lâzım ittifâ;
Lâ . . . . .
Lâ . . . . .

Son bentte de mısralarla tertibi doğru değildir. Şöyle olacak:

Bende-i âl-i 'abayım, hayderîyim hayderi;
Ey "Nazîf" bu yolda qurbân" eyledim cân ü-seri
Hâsılı, her muqtezâyı meşreb-i peygamberi
İ'tiqâdım böyledir "nahnü qasemnâ"dan beri
Lâ . . . . .
Lâ . . . . .

Konya Lisesi Edebiyat Muallimi
Abdübaki

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

Türkler'de Ailenin Tekâmülü ve Bunda "Kadın"

II- Uzak Şark Medeniyeti Devresinde Türk Ailesi

Türkler hakkında yalnız aile cihetiyle değil, her itibarla en az malûmat sahibi olduğumuz devir Uzak Şark Medeniyeti devresidir.

Kablemilât 210'dan başlayıp, milâdi 940 senelerine kadar devam edan bu, hemen on bir buçuk asırlık devrin birçok noktaları bilhassa Türklerin dahilî hayatı ve içtimai teşkilâtı meseleleri henüz lâyık veçhile aydınlatılmamıştır.

Onun için burada söyleyeceğim şeylerin birçoğu, Ziya Gökalp'in, henüz tahakkuk etmemiş olan faraziyelerine istinat edecektir. Mamafih, bu faraziyelerin birçoğu tarihi membalarla kabili tevsiktir.

Şurası muhakkaktır ki, ilk zamanlarda Türk ailesi bugün anladığımız manadan daha geniş bir aile idi. Buna "Boy" diyebiliriz.

Türklerin en mühim kısımlarından olan Oğuz Türkleri 24 Boydan mürekkepti. Boy kelimesini Ziya Gökalp, "Phralri"ye karşı tutuyor [1].

Türkler kendi atlarıyla beraber boylarının da isimlerini taşırlardı. Meselâ Dede Korkut kitabında "Salur Kazan" "Bükdüz Emen" i-simlerine rastgeliyoruz. Kazan ve Emen isimdir. Salur ve Bükdüz ise boyların ismidir. İslâmiyetten sonra yazılmış olmakla beraber en eski zamanların âdet ve ananelerini saklayan Dede Korkut kitabının bu isimleri, bizi bîr fikir edinmeye sevkeder.

Sonra, tarihi şahsiyetler hakkında da tarihi membalarda malûmat bulabiliyoruz. Fakat bunlarda Boy ismi şahıs isminden sonra geliyor. Meselâ "Haydar

[1] Ziya Gökalp: Türk Medeniyeti tarihi sahife 251

Mirza Duğlat" gibi. Türk efsanelerine göre de her boy bir ailedir. Oğuz efsanesine göre, Oğuz Hanın Gün Han, Ay Han, Yıldız Han, Gök Han, Dağ Han, Deniz Han adında altı oğlu vardı. Bunlardan her birinin de dörder oğlu oldu. İşte bu yirmi dört torundan 24 boy türedi.

İslâmiyet devrinde bile kendi isminden sonra boy adını taşıyan Türklere tesadüf ediyoruz. Fakat hiç şüphesiz o zaman boy, aile olmaktan çıkmıştı, ve Boy ismini taşımak sadece bir âdet, bir anane kalmıştı.

Ziya Gökalp, Boyun en eski zamanlarda "Maderi" olduğunu söylüyor. [1]

***

Fakat bu bir faraziyedem ibarettir. Türk ailesinin ne zaman "Boy"dan "Pederî aile" şekline geçtiğini de bilmiyoruz. Fakat bazı tarihî vak'alara göre, Türklerin tarihe girdikleri kablemilât 210 senesinde bile Boy ailesinden pederi aile şekline geçtiğine ve hatta devletin kuvvetli velayeti karşısında aile hissini bile çok zayıf olduğuna hükmedebiliriz. İlk Türk padişahı olarak tanıdığımız "Tuman"a oğlu "Mete" isyan etti. Mete'nin askeri ancak on bin kişi idi. Babasının kuvvetli ordusunu bununla mağlup edebilmek için askere kuvvetli bir disiplin tatbik etti. En nihayet de sadakatlerini denemek için de, karılarına ve nişanlılarına nişan alarak ok atmalarını emretti. Askerler atılar. Atmayanlar idam olundu[2].

Bu hadise, kumandanın temsil ettiği kanunun yani devletin, aile hissinden daha kuvvetli olduğunu gösteriyor. Bazı

[1] Ziya Gökalp T. M. Tarihi Sahife 252

[2] M. Şemsettin Mufassal Türk tarihi Ki-tap II Sahife 24.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

Türk darbimeselleri de bunun böyle olduğunu gösteriyor. Halbuki bugün kabile halinde yaşayan ve kan güden akvam da böyle bir şeyin katiyen olmayacağı şüphesizdir.

Eski Türkler'de Hintliler'de olduğu gibi sınıf taksimatı yoktu. Roma'da olduğu gibi de ahali hürler, esirler diye ikiye ayrılmamıştı. Her Türk hukukça müsavi idi. [1]

Kadınların Türk hayatında pek mühim bir mevkii vardı. Bir Türk evleneceği zaman kendisinin ve kızın mevki ve şerefiyle mütenasip olmak üzere evvelemede "Kalın" namıyla bir para vermeye mecburdu.

Bununla kurulacak yuvanın öte berisi alınır. Evlenecek erkek, ayrıca kızın baba-sına, anasına, hemşirelerine de hediyeler ve akçeler vermeye mecburdu. Kadın eğer asil ise, evlendiği zaman asaletini kaybetmezdi. Erkekle kadın ailede tamamiyle müsavi olduğu için ocakta, yani evde hem erkek, hem kadının mabudu bulunurdu. Erkeğinkine "Od Ata", kadınınkine "Od Ana" derlerdi [2].

Kadının ailedeki mevkii siyasi hayatta da belli olurdu. Çin imparatorlarına yazılan mektuplar Kunların imparator ve imparatoricesi namına yazılırdı. Ecnebi devletlerden gelen sefirler de Hakanla Hatunun, yani zevcesinin müşterek huzuruna kabul edilirdi.

Türklerin kadınlara fevkalâde hürmeti olduğu bütün membalarca tasdik edilmiş olmakla beraber zenginler ve hükümdarlar, bilhassa fütuhat zamanlarında besleyebilecekleri kadar zevce alırdı. Fakat asıl ilk zevce, zevce sayılır ve diğerinden olan çocuklar da onun sayılırdı. Hatta baba öldüğü zaman üvey anayı oğul almak mecburiyetinde idi.

Keza ölen kardeşin zevcesini de diğer kardeş ve ölen amcanın karısını da yeğen al-maya mecburdu.

Cengiz neslinden olan "Orda" hanları

[1] Necip Asım, Mehmet Arif: Osmanlı tarihi sahife 327

[2] Ziya Gökalp: Türk medeniyet tarihi sahife 264.

tahta geçtikleri vakit ölen pederinin zevcelerinden kendi anası müstesna olmak üzere diğerleri kendisine geçirdi. Ve onları alırdı. Bu usul islâmiyetin kabulüne kadar böyle oldu. Zevce çok mukaddes addolunurdu. Evli bir kadına tecavüz edenler idam olunurdu. Bir genç kıza iffal edenler ağır mahkûmiyete duçar olur ve badehu onu almaya mecbur tutulurdu [1]

***

Çocukların terbiyesi de milletin ruhu ile mütenasipti. Çocukları cemiyete en faydalı olacak bir şekilde yetiştirirlerdi. Yani asker olarak büyütürlerdi. En ufak yaşta küçük yaylarla ok atarlardı. "Kun"ların çocuklarını koyunlara bindirerek biniciliğe alıstırdıklarını Çin membaları söylüyor [2].

Büyüdükleri zaman ava ve daha kuvvetli yay kullanabildikleri zaman da harbe giderlerdi. Millet, çorak bir arazide ve yalnız askerlikle yaşayan bir millet olduğu için millete faydası dokunanlara çok hürmet olunurdu.

***

Bunun için gençlere çok kıymet verilir, ihtiyarlar, harp edemeyecek olanlar itibarsız tutulurdu. Kadim "Kun"larda ihtiyarlara hiç ehemmiyet verilmeyip, yemek olarak ta gençlerden artanların verildiğini ve hatta vakti gelen ihtiyarların, öldürüldüğünü ve ihtiyarların da bunu şeref telakki ettiğini Çin membaları bize haber veriyor [3].

Mamafih buna pek lüzum kalmazdı. Aralarında "İnsan çadırda doğar, kavgada ölür" darbu meseli vardı. Yataкта ölmekten sıkılıp bunu şerefsizlik telakki ettikleri için hepsi harp meydanında ölmeye çalışırlardı.

Veraset Türklerde büsbütün başka bir tarzda idi. Kabili nakil eşya evlâdın büyüğüne veya büyüklerine kalırdı. Küçüğüne de gayrı menkul eşya kalırdı. Hatta bazen bunun garip tecellileri oluyordu. Mesela hükümdar öldüğü zaman memleket ve taht küçük oğluna

[1] M. Şemsettin; Türk tarihi V, s. 136

[2] " " II, s.10

[3] Zeki Validi Beyin notları.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:18

kalıyor, halbuki orduya malik olan büyük oğlu bunu cebren kardeşinin elinden alıyordu. Ortancalara ise hemen hiç bir şey kalmazdı. Bunun yüzünden, "ecnebi hizmetine girenlerin ve hicret edenlerin ekserisini ortanca evlâtlar teşkil ederdi.

Kablelislâm devirdeki Türk ailesi hakkında bir söz söylemek icap ederse, bu aile "Maderşahî" değildi. Perderşahî de değildi. Çünkü babanın karısını ve çocuklarını satmak ve öldürmek hakkı

yoktu. Türk kadınlarında tesettür ve îtikâf mevcut değildi [1].

Kadının mevkii çok büyüktü. Çok hürmet görürdü. Fakat nadiren taaddüdü zevcat oluyordu. Öyle olduğu zaman bile ilk kadın esas addolunurdu. Çocuklar mirasta gayri müsavi idi. Demek ki bu ailenin kendine mahsus bir şekli vardı.

**İstanbul Kız Lisesi
Felsefe Sıtajiyeri
Mehpare Nihâl**

Fikir Hayatı

Halk şairleri Şenlikleri: (Sivas'ta Halk şairlerini koruma derneği adında bir tevekkül vücuda geldiğini işitmiştik. Bu derneğin güzel bir anane yaratmak istediği anlaşılıyor: 5-8 teşrinevvelde yapacağı senelik şenliğe Dernek, memleketin edebiyatçı ve halkiyatçıları da davet etti. Henüz silleri sönmemiş olan sazşairlerinden, vakti geçmeden ilim için istifade etmek ve aynı zamanda, eski millî bir ananeyi, asrî ve hayatî usullerle canlandırmak çok kıymetli bir teşebbüstür.

Bu şenliklerin her sene daha mükemmel bir şekilde tekrarını dilerken, şenlikler hakkında raporlar neşretmesini de Dernek'ten bekleriz.

Halk Şairlerini Koruma Derneği'nin müessislerinden, Sivas Lisesi edebiyat muallimi Ahmet Kutsi Beyin şenlik hakkında gönderdiği mektubu aynen neşrediyoruz:

Halk şairlerini koruma derneğinin nizamnamesinde gayeler meyanında, "halk şairleri etrafında umumi bir alâka ve sempati uyandırmak" da vardır. Bayramlar her sene ve bu gayeye hizmet etmek emeliyle yapılacak, aynı zamanda tetebbü edecek zevata azamî bir suhulet temin edilmiş olacaktır. Bu sene bu tezahüratın

ilki, "birinci halk şairleri bayramı" namı altında yapıldı. Bu bayram hem ilk olması, ve hem kısa bir zaman zarfında hazırlanması dolayısıyla tabii küçük mikyasda oldu. 15 âşıkın iştirakiyle yapıldı. Ankara ve sair mahallerden gelen misafir ve davetliler bayrama iştirak ettiler.

***

Bayram üç gün devam etti; birinci gün teşrinisaninin beşinci perşembe gününe tesadüf ediyordu, Bu üç gün zarfında, havalarda biraz vaktinden, evvel soğumuş olduğundan, bu dışarıdaki tezahürlere büyük bir mâni teşkil ediyordu. Mamafih yine davul ve zurna çalınıyor ve "halay" çekiliyordu. İlk günün akşamı askeri mahfil salonunda bütün âşıkların iştirakiyle ve şehrin bütün münevver gençliğinin arasında büyük bir müsamere yapıldı. Derneğin reisi, Sivas şehri belediye reisi Hikmet Bey bayramı açtı ve ezcümle dedi ki: "...Bugün aramızda dinleyeceğimiz halk şairleri yarının millî inkılâp destanını da hazırlayacaktır." Hakikaten âşıklar bu celsede son on sene zarfında memlekette vukua gelen yeni birçok hâdiseler etrafında terütaze eserlerini terennüm ettiler...

***

Cuma günü yine sabahtan "halaylar" çekilmeye başlandı. Öğleden sonra talebe ve umum halka mahsus ikinci bir müsa-

[1] Ziya Gökalp: Yeni Mecmua, cilt. 1, sahife 204.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:19

mere aynı salonda yapıldı. Bu ikinci celsede âşıklar kendilerinde daha az yabancılık duyular ve müsamere fevkalâde hararetlendi. Nihayet "taşlama ayağı"na düştüler. Fakat neticede yine tatlı bir tarzda bağladılar. Her iki müsamerede divan, koşma ilh... ve hemen hemen kendi ananelerine muvafık bir tarzda birçok makamlar dinlendi.

Üçüncü gün, daha hususî bir celse halk fırkası binasında yapıldı ve evvelki celselerde hazır bulunamayan Vali Bey bunda hazır bulundu O akşam, bayrama iştirak etmiş olan iki musikici arkadaş, Ankara musiki muallim mektebi muallimlerinden bestekâr ve piyanist Ulvi Cemal ve Viyolonist Cezmi Rifki Beyler bir konser verdiler ve burada bestekâr Ulvi Beyin halk nağmelerinden bestelediği eserler çalındı.

Bayramın uyandırdığı alâka, bilhassa münevver gençlik arasında, fevkalâde büyüktür. Bayram umumiyet itibarıyla sade fakat samimî ve çok heyecanlı olmuştur.

Bu bayram esnasında halk şairleriyle alâkadar olan mütetebbî arkadaşlar çok

istifadeler temin ettiler. Birçok fotoğraflar alındı; ezcümle Sivas'ın. Meşhur oyunları olan meşhur halaylar için en mühim figürleri tespit edildi. Halk şairlerinin resimleri alındı. Bayrama iştirak edenler arasında, Ankara Etnografya müzesi müdürü Hamit Zübeyir Bey ile refakatinde Finlandiyalı Dr. Martti Rässänen gibi, bu işlerle, yakından alâkadar zevat da vardı.

İlmi mesai itibarıyla ehemmiyeti muhtacı izah olmayan bu tazahüratın bir de "halk terbiyesi" cephesinden şayanı dikkat olduğu herkesin nazarı dikkatini celbetti. Bilhassa "inkılâp" ve "yenilik" mefhumlarının halk içinde intişar ve telkini meselesinde, halk şairlerinin fevkalâde rol ifa edebilecekleri görüldü.

Bu bayramın gelecek seneye çok daha şümüllü ve esaslı bir tarzda ve bütün şehir halkının iştirakiyle yapılacağı muhakkaktır.

"Devlet demiryolları" bu bayram münasebetiyle nısıf ücretle seyahat müsaadesini derneğe ve şehir halkına bahsetmiştir. Gelecek seneye bayramın daha müsait bir mevsimde yapılması düşünülüyor.

Ahmet Kutsi

Seyahat Notları

II

15 Temmuz: Sabahleyin, Aladağ suyu kenarında çarşambanın pazar yerine iniyoruz. Burası nahiyeye merkezidir, ve yeni yeni inşa edilen dükkânlar, evler ve dairelerle, günden güne büyümektedir. Mevkii, yamaçlardaki köylere nispetle çok alçak ve sıkıcı. Burada çok duruyoruz; Hıfzı ile beraber, 13:30'da Pazardan hareket ediyoruz.

Solaklar'ın karşı tepelerinden, kayalıklar içinden Aladağ-Koroğlu'na doğru yükseliyoruz: takip ettiğimiz, yol Çarşamba-Bolu yoludur.

Yolun en mürtefi noktasına gelince çıplak yamaçlar bitiyor; büyük bir çam ormanının içinden geçiyoruz, ve geniş bir düzlüğe giriyoruz burası Çarşambanın birçok köylerinin yaylalarının bulunduğu yer Bolu yolunun sağ tarafındaki yamaçta bulunan Koz-yakası yaylasının sonunda Akça-Kilise yazısı uzanıyor, işte yaylanın çoğu bu yazının etrafına dizilmiştir.

Buralarda yayla hayatı Mudurnu-Abant taraflarına nispetle çok inkişaf etmiş bir haldedir. Ekser köylerin ikişer, ba-

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

zılarının üçer yaylaları var. Bu köylerin binnetice sürüleri de kalabalık: bunları bilhassa tiftik keçisi teşkil ediyor; buranın tiftikleri Ankara ve Beypazarı'ndan sonra üçüncü gelirmiş. Sürülerin çokluğu, bu köyleri, davarlarını kışlağa göndermeğe sevk ediyor: Kışın Çarşambanın sürüleri, beş altı ay kalmak üzere, mer'aları daha geniş olan Haymana, Eskişehir. Beypazarı taraflarına geliyorlar. Tiftik sürüleri yetiştirmekte bu mıntıkanın istidadını gösteren bir vaka zikrediyorlar: Çarşamba gibi Bolu'nun bir nahiyesi olan, ve yine Köroğlu eteklerinde bulunan Kıbrısçık'ın 150 evlik bir köyü, Devren'in keçileri 5 sene evvelki büyük kış gelmeden 40 bin kadarmış; büyük kışta yarısı kırılmış; fakat 3 sene sora 50 bini geçmiş şimdi yine 70 bini bulunduğunu tahmin ediyorlar. Bu yaylalarda, bazı köylerin sürülerinin çoğalmasi yayla kavgalarına sebebiyet veriyor: Köyler, yaylarını tevsi ihtiyacıyla başka köylerin arazisine (daha doğrusu, buralarda şahsi yayla arazisi ol madığından otlaklarına) tecavüz ediyorlar, hattâ yayla evleri kuruyorlar. Bu gibi hadiseler, Türkiye'de yayla meselelerinin, memleketin iktisadî hayatında en mühim noktalardan birini teşkil ettiğini gösterebilir. Bu meselelerin hallinde ise, sade eski beratlarla batıp hüküm veren mahkemeler-den evvel, davacı yaylaların ihtiyaçlarını inkişaf istidatlarını tetkik edecek ilmi heyetler lâzım geldiği aşikârdır.

O geceyi, bize tahsis edilen metruk bir yayla evinde geçiriyoruz; burada "gelik" tabiri yoktur. Abant'takilere nispetle çok büyük ve mükemmel olan bu evlere bazı köylerde "alacak" diyorlar. Gece yarısına kadar çoban Hamza ve arkadaşları ile sohbet ediyoruz. Hamza güzel kaval çalan, türlü türlü türküler bilen tuhaf bir delikanlı. Burada çobanların ağalarına (mal sahipleri) karşı, bir babaya olduğu kadar hürmetleri var: onların karşısında hattâ yüksek sesle konuşmuyorlar; bizzat Asım Beyin ısrarla-

rına rağmen, Hamza'ya, o gitmeden bir türkü söyletmedik. Ağa gittikten sonra çobanın da dili çözüldü; güzel türküler, hikâyeler söyledi: bunların içinde kendisini gururlandıracak olanları da var. Bir tanesi, esasen çobanların, cennetten çıktığına inandıkları kavalın kudretini anlatıyor: Ağa çobanına demiş ki: "sen eğer, iyice tuz verdikten sonra sürüyü su başına kadar götürürde, tam suyun kenarında, su içirmeden bekletebilirsin sana kızımı veririm. "Çoban sürüye adam akıllı tuz vermiş; sürmüş; sürü tehâlikle suya doğru iniyormuş; tam suyun kenarına varınca, çoban, bütün Anadolu'da aynı isimde maruf olduğunu zannettiğim davarı suya indirme havasını çalmağa başlamış; o zaman sürü "rap!" diye durmuş; ve su içmeden, hava bitiriciye kadar beklemiş.

16 Temmuz: Akşam üstü Köroğluna doğru yola çıktık. Hıfzı da Köroğlu'nu daha ilk defa görecek. Dağ uzakta bütün azame tiyle uzanıyor: Kozyakasi yaylası, Köroğlu'nun şimal-cenup istikametinde uzunluğuna bakıyor; onun için, asıl Köroğlu tepesine kadar, şimalden itibaren, bütün meşhur tepeler, kayalar sayılıyor:

Köroğlu kayasından sonra kalan kısmın önüne dağlar geliyor. İşte mühim noktaları sayıyorum: Ramazan Bey oğlu (bu isimdeki dağın müntehası), Kartal takması (kakma='kaya), Karıncalı, Çanak-Kaya, Dedenin-Doruğu (Köroğlu tepesinden sonra en yüksek) yoğurt kakması, yel tepesi, Köroğlu.

Akça kiliseyi geçtikten sonra iki ormanlık tepe arasından ikinci bir düzlüğe geliyoruz: burası Ayman (bu köy Nallıhan'a tâbidir; halkı iki günlük yoldan buraya yaylamaya gelir) yaylasının bulunduğu düzlük Köroğlu dağından inen aynan suyu buradan geçiyor. Bu dere boyunca, Haşçağaz (Haççağaz) yaylasına gidiyoruz. Köroğlu'nun ormanlık eteklerinde bulunan bu yaylanın yeri çok güzel: su, diz boyu çayırardan, ve yüksek çamlar arasından akıyor. İsmail isminde,

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:21

Bolu orta mektebini bitirmiş bir delikanlının evine misafir oluyoruz: bu, dimdik, az konuşan ve hiç gülmeyen yakışıklı bir genç; çobanları kaçmış, onun için çobanlık ediyor. Misafir olduğumuz evin gelini, İsmail'in yengesi, kahraman bir kadındır: bir gece, kendisini dağa kaldırmak isteyen adamlarla tek basma boğuşurken, yediği birkaç kurşunla kolunun biri çolak olmuş, İsmail'in amcası ihtiyar Hüseyin ağa bize yaylalar ve köyler hakkında malûmat veriyor. Hüseyin ağanın köyü Hasçağaz'ın diğer bir ismi "Yağma"dır. Paphlagonia müellifi Richard Leonhardt 1899'daki seyahatinde, Köroğlu tepesine Gerede-Dört Divan tarafından çıkmış ve Kıbrısık tarafından inerek bey pazarına gitmiştir. O ,Köroğlu'un şark sath-ı mâilindeki yayları görmüştür. Bu saydığım

yavlar ise, Köroğlu'nun garp sath-ı mâilindeki Çarşamba yaylalandır [1].

[1] Leonhardt'ın Köroğlu ve Ala Dağ hakkındaki malûmatı için bakınız: Richard Leonhardt; Paphlagonia: Reisen und Forschungen im nördlichen Kleinasien; Belim 1915, S. 13-19y 25-29. Pertev Naili

Tashi: Geçen sayıda (S. 163 birinci sütun, 4'üncü satır) daki "Bey Kazası" "Bey Pazarı"; aynı sayfa ve aynı sütunun 13'üncü satırındaki "Kara Geviş" "Kara Geriş" olacaktır.

Hindenburg'un Sözleri

Yalnız yıldızlı insanlık sevgileri ile değil, ulviyetçe ondan aşağı olmayan ve çelik kadar sağlam vatanseverlikle birbirinize bağlanınız.

Etrafınızda tunçtan bir kale yapıncaya kadar her gün bu çelik bağlan daha ziyade takviye ediniz. Ancak böyle sağlam bir kalenin himayesinde yaşayabilir ve Avrupa ü-zerinde esmekte olan siyaset fırtınaları arasında ancak o sayede varlığınızı kurtarabilirsiniz.

Bana itimat ediniz. Bu fırtına daha devam edecektir. İnsanların hiç bir feryadı onu teskin edemeyecek, hiç bir müdahale onun şiddetini hafifletmeyecektir.

Eğer fırtına bu duvarda kopmuş bir parça bulacak olursa yazık bize!...

O zaman Avrupa milletlerinin coşkun dalgaları, içinde henüz ayakta durabilmekte olan Alman kalesini yıkmak için bir ejder gibi bu gedikten istifade edeceklerdir. Maalesef tarihimizin bize pek çok defalar gösterdiği hakikat budur".

"Siyasî olan her şeyden nefret ederim." Büyük harpte Kafkas yaylası üzerinde acıklı bir surette ölen en güzide Türk askerlerinin sayısını tâyin etmek asla mümkün değildir.

Tasavvuru kabil olan her türlü yoksulluklardan dolayı ölenlerin çok fazla olması, Osmanlı imparatorluğunun en iyi harp unsuru olan kahraman Anadolu askerlerini feci tarihine yani bir sahife daha ilâve etti. Acaba bu, onların çektiği felâketlerin sonuncusu olacak mı idi?"

"Biz Türk karargâhı umumisine daha 1916 son baharından itibaren Kafkas'taki iki ordusunun kuvayı külliyesini ahalisi azalmış olan soğuk ve yüksek Ermenistan yaylasından çekmesini ve bu suretle askerinin kışı daha kolayca geçirmesine imkân vermesini tavsiye ettik.

Bu çekilme hakkındaki emir pek geç olarak verildi.

Bundan da şu netice hasil oldu ki, bir çok efrat, bizim önceden tahmin ettiği

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 8

ATSIZ MECMUA

Sayfa:22

miz veçhile, aklıktan ve susuzluktan öldüler.

İhmal ki, hiçbir satır şiir ve hiçbir yaldızlı kitap onların bu feci akıbetini nakil ve hikâye etmeyecektir!...

Bu vesile ile ben şuracıkta o vazifeyi yapmış olayım!...

Hindenburg

Türk genci!... Bugün Alman milletinin başında olan bu büyük ihtiyarın büyük harpte Kafkas yaylasına gömülen adsız şehitlerimiz için söylediği sözlerde senden önceki nesillerle beraber sana da büyük vazifelerinden birini hatırlatan acı ve içli nasihatlar var.

Çin'deki uzun saçlı afyonkeşlerin ve

Hint'teki çıplak bacaklı fakirlerin ıstırabından önce senin için hayatlarını karlara gömen adsız kahramanlar için duyacak ve duyuracaksın.

Ey!... Bu toprağın erkek duyuslu, erkek düşünceli ve erkek sözlü öz çocuğu mert duygulu bir insansan senin için ölen ve senin için yaşayanların sevgisini, hasretini, ıstırabını, fedakârlığını haykır!...

Özenti Frenk taklitleri şiirlere, uydurma sevgilere, yaveli propagandalarla dolu manzumelere kapılma!... aldanma inanma!... ve unutma ki:

San'at ne Firenktedir, ne Acemde, ne Çin'de
San'at millet içindir, san'at halkın içinde.

Atsız

Mecmualar Kitaplar

Edirne Muallim Mektebi Mecmuası:

Türkiye iktisadi vaziyet itibarıyla en güç zamanlarını yaşamakla beraber memlekette bir fikir kaynaşması olduğu da muhakkaktır. Ru kaynaşmayı yeni nesil yapıyor. Vatanın her köşesinde çıkan ve bir kısmı çabucak sönen kıymetli kıymetsiz mecmualar buna delildir. Bunların arasında Edirne'de çıkan "Edirne Muallim Mektebi Mecmuası"nı takdirle zikretmek icap eder. Mecmua basım itibarıyla birçok İstanbul Mecmualarından üstündür Şunu da sevinçle söyleyelim ki İstanbul'da gençler tarafından çıkarılan birçok mecmualarda olduğu gibi "mâlâyâniyat" ile dolu değildir. Mecmuadaki güzel ve kıymetli yazıların hepsi ağırbaşlıdır. Çünkü yazarlar Edirne'nin en kıymetli muallim ve talebeleridir. Bizi sevindiren diğer bir cihet de' mecmuanın Türkçü olmasıdır. Mecmua'da garplılaşmak isterken Türklüğü ihmal etmek züppeliğinden eser yok. Bilâkis Mecmuanın en güzel şiirinde:

Garbın adımlarından kaldınsa bir an geri.
Bil ki bu bir hız alış, bir emirdir ileri!

diyecek kadar millî kudrete iman gözükyüyor. Biz bu güzel mecmuanın şerefinden Köprülüzade Fuat Beye de bir hisse ayırıyoruz. Çünkü bu Mecmuamı idare eden de Fuat Beyin kıymetli talebelerinden Nihat Sami Beydir. Atsız'ın okuyucularına bu kardeş mecmuayı tavsiye ederiz.

Dokuz Ötkünç:

Dünyanın her tarafında olduğu gibi yurdumuzda "Halkçılışmak" diye birçok yıllardan beri ortaya atılmış bir söz vardır. Hakikaten her münevver idrak etmiştir ki kurtulma ve hatta yaşama yolu mutlaka ve ancak halkçılışmaktır. Dil işleri de dahil olmak üzere halktan ayrılığın asırlardan beri ne büyük zararlara sebep olduğunu bugün hepimiz biliyoruz. Fakat halka yaklaşmak onun bin konak sağından, bin konak solundan geçmekle değil, içine girmekle olur. Halkın kesesinden, bir dilim ekmeğinden arttırarak okuttuğu öyle insanlara tesadüf ediyoruz ki, velinimetlerini küçük görüyor, onunla alay ediyorlar ve "Karışık" yerine "komplike" veya "otomobile binmek" yerine "oto almak" demekle münevverlik satıyorlar. "Sivil Türk Hava Kulübü"nü, kendi adını "Türk Aero Klüp" şekline koymasına da bu züppeliğin yeni bir tezahürüdür. Halbuki bizim için Arap, Acemle Firenk arasında hiç bir fark yoktur. Hepsisi aynı derecede zararlı ve aynı derecede düşmandır. İşte Zübeyir Bey, yaşamak ve büyük kuvvetlere karşı koyabilmek için halkla beraber olmanın ve muhtelif Türk unsurlarını bir birine yaklaş-tırmanın lüzumunu çok iyi anlayarak müspet bir adım atmıştır. Bu kitaba, adına itiraz ederek yaygara koparanlara, temiz Türkçülüğe Tatarcılık diyenlere verilecek cevap yoktur. Çünkü onların aslını ararsanız, muhakkak ki damarlarındaki kanın Türk kanı değil, yabancı kanı olduğunu görürsünüz.

K.A